עין משפט נר מצוה

קיא א מיי' פ"ט מהל' מאכלות אסורות הלכה א טוש"ע י"ד סי' פז סעיף א:

◆

רבינו גרשום

כעורה זו ששנה ר' לא תאכלנו על הארץ תשפכנו כמי' לא תאכלנו למען ייטב לך ואמר ר' למה כתב שני פעמים לא תאכלנו אח' לא תאכלנו מדבר בבשר בחלב: במה הכתוב מדבר בשני מינין. כלומר דכתיב לא תאכל הנפש עם הבשר אלו שני מינין בשר ודם וזהו אבר מן החי אף כאן בשני מינין בבשר בחלב אבל בהנאה אימא לא קמ"ל: כל מקום שנאמר לא תאכל לא יאכל לא תאכלו אחד איסור אכילה ואחד איסור הנאה: לא יהיה קדש מבני ישראל מה להלן הנאה כלומר הנאה דתשמיש המטה אף כאן בהנאה דאפי' בהנאה אסור: אמרה תורה כשתמכרנה לא תבשלנה ותמכרנה כלומר כתיב לא תאכלו כל נבלה לגר אשר בשעריך וגו' לא תבשל גדי בחלב אמו כלומר כשתמכרנה לא תבשלנה בחלב והמכרנה דאם תבשלנה בחלב לא תוכל למוכרה דאסורה בהנאה: מה להלן אסור כלומר דטרפה אסורה באכילה. מה לערלה שלא היתה לה שעת הכושר כו' כלומר תאמר בבשר בחלב שהיתה לה שעת הכושר דאפילו משנתן הבשר בחלב לא נאסר בצונן דיכול להדיחו אבל לאחר שנתבשל אסור: למה לי למימר כלאי הכרם יוכיח כשאמר מה לחמץ בפסח שכן ענוש כרת נימא ערלה תוכיח שאין ענוש כרת ואסורה בין באכילה ובין בהנאה ואי פריך מה לערלה שכן לא היתה שעת הכושר נימא חמץ בפסח יוכיח ונימא חזר הדין לא ראי זה כראי זה ולא ראי זה כראי זה הצד השוה שבהן שאסורין בין באכילה ובין בהנאה אף אני אביא בשר בחלב שהוא אסור ואסור בין באכילה ובין בהנאה: א"ל רב מרדכי לרב אשי כל מן הצד כו' כלומר משום פירכא זו שאתה אומר משום דאיכא למימר נבלה תוכיח לא הוה למישבק למהדר דינא וליתי מן הצד דלא מצית למיפרך נבלה תוכיח דהכי אמרינן משמא דריש לקיש כל מן הצד מגופיה פרכינן כלומר כל וחזר הדין כו' והצד השוה שבהן כו' אי מצינן למיפרך מה להצד השוה שבהן מגופיה דדינא פרכינן אבל אי לא מצינן למיפרך לא פרכינן פירכא אחריתי לפיכך לא פרכינן נבילה תוכיח שהיא אסורה באכילה: אי הכי תיתי מן הצד. כלומר כיון דאמרת דלא יכלינן למיפרך נבילה תוכיח תיתי מן הצד דערלה וחמץ דבשר בחלב והא אסור בהנאה: אי הכי (כיון) [השתא נמי] דאמרת כלאי הכרם יוכיח איכא למיפרך שכן גדולי קרקע. א"ל רב מרדכי לרב אשי כל במה הצד פרכינן כל דהוא כלומר אי הוה אתי בשר בחלב במה הצד מערלה ומחמץ מצינו למיפרך מה להצד השוה שבה: שכן גדולי קרקע השתא דלא אתי במה הצד לא מצינן למפרך. בלא אם אמרת קולא וחומרא פרכינן כו' כלומר כגון הכא דבעינן לאפוקי בשר בחלב מערלה ואמרינן מה לערלה שלא היתה לו שעת הכושר תאמר בבשר בחלב שהיתה לו שעת הכושר. חמץ בפסח יוכיח לא אם אמרת חמץ בפסח שכן ענוש כרת תאמר בבשר וחלב שאין ענוש כרת קולא וחומרא פרכינן

בשני מינין. פי' בקונטרס מותרין באכילה כחולין ואסורין בגיזה ועבודה כקדשים ואין נראה דלא שייך משום הכי למקרי שני מינים אלא נראה משום דאיתקש לצבי ואיל חשיב להו כשני מינין כדאמר פ' אלו הן הלוקין (מכות דף כב.) אמר רבי יצחק המרביע שור פסולי המוקדשין לוקה וכו' אושעיא נמי קאמר המנהיג שור פסולי המוקדשין לוקה גוף אחד הוא ועשאו הכתוב ב' גופים פירוש שעשאו הכתוב כצבי ואיל ונהכי מייתב ר"ת הא דאמר בפ' כל פסולי המוקדשין (בכורות לג.) מלת צבי ואיל כתיבי חד לכדרבי יצחק ורבי אושעיא ופי' שם בקונטרס דלא אתפרש היכא: ונאמר להלן לא יהיה קדש. ולאי לאו קרא דלא תאכלנו ה"א דהנאת הגוף בלא אכילה אסר הכתוב: ומה ערלה. ליכא למפרך מה לערלה שכן צריך מאתים לבטלה דמדרבנן הוא דצריך מאתים: מה לחמץ בפסח שכן כרת. וכרת גופיה לא שייך למילף שאין עונשין מן הדין: כלאי הכרם יוכיחו. מכלאי הכרם גרידא הוה מצי למילף במה מצינו אלא ניחא ליה למעבד תחלת הדין בק"ו °ואין להקשות מה לערלה וחמץ וכלאי הכרם שכן בשריפה כדתנן בתמורה (דף לג:) א] דהיא גופה נילף ועוד דהיינו דוקא לרבי יהודה דאמר) אין ביעור חמץ אלא שריפה אבל לרבנן לא הוי חמץ בשריפה הקשה ה"ר יעקב מאורליינ"ש מה לכולהו שכן לא הותרו מכללן תאמר בבשר בחלב שהותר מכללו אבל בהמה טמאה וחלב בהמה טמאה וטובא דאמר לעיל וי"ל דאין זה קרוי הותר מכללו דדוקא חלב דכתיב (ויקרא ג) כל חלב דמשמע אפילו דחיה והדר שרא דחיה זה חשיב הותר מכללו אבל בבשר בחלב לא כתיב כל: חורש בשור וחמור כו'. אבל השתא עבדינן ק"ו דכשם שאסור באכילה אסור בהנאה: וליפרוך מה לכולהו שכן גדולי קרקע. ואע"ג דמכלאי הכרם איכא למילף במה מצינו ולא פרכינן כל דהו מ"מ אהא דיליף בק"ו מסלקא פריך: חדא

[א]כעורה זו ששנה רבי לא תאכלנו בבשר בחלב הכתוב מדבר אתה אומר בבשר בחלב הכתוב מדבר או אינו אלא באחד מכל האיסורין שבתורה אמרת צא ולמד מי"ג מדות שהתורה נדרשת בהן [ב]דבר הלמד מעניינו במה הכתוב מדבר בשני מינין אף כאן בשני מינין אי מההיא הוה אמינא הני מילי באכילה אבל בהנאה לא קמ"ל ורבי בהנאה מנא ליה נפקא ליה מהכא נאמר כאן [1]כי עם קדוש אתה לה' ונאמר להלן [2]ולא יהיה קדש בבני ישראל מה להלן בהנאה אף כאן בהנאה דבי רבי אליעזר תנא [1]לא תאכלו כל נבלה [וגו'] אמרה תורה כשתמכרנה לא תבשלנה ותמכרנה דבי רבי ישמעאל [ג]תנא [3]לא תבשל גדי בחלב אמו ג' פעמים אחד לאיסור אכילה ואחד לאיסור הנאה ואחד לאיסור בשול תניא איסי בן יהודה אומר מנין [ד]לבשר בחלב שאסור נאמר כאן [1]כי עם קדוש אתה ונאמר להלן [4]ואנשי קדש תהיון לי ובשר בשדה טרפה לא תאכלו מה להלן אסור אף כאן אסור ואין לי אלא באכילה בהנאה מנין אמרת ק"ו [ה]°ומה ערלה שלא נעבדה בה עבירה אסורה בהנאה בשר בחלב שנעבדה בו עבירה אינו דין שאסור בהנאה מה לערלה שכן לא היתה לה שעת הכושר חמץ בפסח יוכיח שהיתה לו שעת הכושר ואסור בהנאה מה לחמץ בפסח שכן ענוש כרת כלאי הכרם יוכיחו שאין ענוש כרת ואסור בהנאה למה לי גז"ש לייתי כולה בק"ו מערלה ומה ערלה שלא נעבדה בה עבירה אסורה בין באכילה בין בהנאה בשר בחלב שנעבדה בו עבירה אינו דין שאסור בין באכילה בין בהנאה משום דאיכא למימר חורש בשור ובחמור וחוסם פי פרה ודש בה יוכיח שנעבדה בהם עבירה ושרו למה לי למימר כלאי הכרם יוכיחו לימא ערלה תוכיח וליהדר דינא וליתי במה הצד אמר רב אשי משום דאיכא למימר נבלה תוכיח שאסורה באכילה ומותרת בהנאה אמר ליה רב מרדכי לרב אשי הכי אמרינן משמיה דריש לקיש כל מה הצד מגופו פרכינן מעלמא לא פרכינן אי הכי תיתי במה הצד משום דאיכא למיפרך מה להצד השוה שבהן שכן גדולי קרקע אי הכי השתא נמי איכא למיפרך מה לכלאי הכרם שכן גדולי קרקע א"ל רב מרדכי לרב אשי הכי אמרינן משמיה דר"ל כל מה הצד פרכינן כל דהו לא אם אמרת [ו](חדא מחדא) קל וחומר פרכינן כל דהו לא פרכינן וליפרוך לכולהו מה לכולהו שכן גדולי קרקע אלא אמר ליה רב מרדכי לרב אשי הכי אמרינן משמיה דר"ל חדא

כעורה זו ששנה רבי. כלומר וכי מכוערת היא בעיניך משנה זו ששנה רבי ולמדה לבשר בחלב ממקרא הזה: לא תאכלנו. מילתא דכתיב ברישא אכתי גבי פסולי המוקדשין שנפדו רק הדם לא תאכלנו על הארץ תשפכנו כמים) והדר כתיב לא תאכלנו למען ייטב לך וגו') לדם לא איצטריך דהא כתיבי קראי טובא ומוקי ליה לבשר בחלב: דבר הלמד מעניינו. דבר סתום שאין מפורש בו במה מדבר הוי לומדו מן הענין פרשה שנכתב בה במה הענין מיירי: בשני מינין. פסולי המוקדשין שנפדו שני מינין הן מותרין באכילה כחולין ואסורין בגיזה ועבודה כקדשים כדאמר בבכורות (דף טו.) תזבח) ולא גיזה בשר ולא חלב: אבל בהנאה לא קמ"ל. מהאי קרא דכתיבא אזהרה דידיה גבי פסח מה פסח מבושל אסור באכילה ובהנאה דכל קדשים שאינם ראוים לאכילה תעובר צורתן ויצאו לבית השריפה אף זה אסור בהנאה: כי עם קדוש אתה. לא תבשל גדי: מה להלן בהנאה. [בעילה] הנאה היא: לא תאכלו כל נבלה. בסיפיה דקרא כתיב בשר בחלב: לא תבשלנה. בחלב ותמכרנה אלמא אסורה בהנאה: שנעבדה בו עבירה. בבישול: לא היתה לו שעת הכושר. פרי הערלה באיסור גדל אבל בשר בחלב היתה לו שעת הכושר קודם שניתן בשר בחלב: כלאי הכרם יוכיחו. לקמן פריך ל"ל כלאי הכרם נימא ערלה תוכיח וחזר הדין ועוד פריך נימא מה לכלאי הכרם שכן לא היתה [להן] שעת הכושר: למה לי גז"ש. לאיסור אכילה כי היכי דיליף לאיסור הנאה מערלה נילף נמי לאיסור אכילה: משום דאיכא למימר חורש בשור ובחמור יוכיח. שנעבדה בו עבירה ומותר באכילה אבל השתא דקיימא לן אכילה מג"ש ילפינן הנאה בק"ו וליכא למימר חורש בשור וחמור יוכיח °דמה לחורש בשור וחמור דמותר באכילה תאמר בבשר בחלב שאסור באכילה: למה ליה למימר. לעיל כלאים יוכיח דאיצטריך ליה לאהדורי אכלאים דהוה ליה למד חדא מתלת בשר בחלב מערלה וחמץ וכלאים לימא ערלה תוכיח ותיתי חדא מתרתי שפיר: וליהדר דינא. וכשיחזור הדין מה לערלה שכן לא היתה לה שעת הכושר חמץ יוכיח מה לחמץ שכן כרת ערלה תוכיח וגמרינן ומייתינן לה במה הצד כגון לא ראי ערלה כראי חמץ ולא ראי חמץ כראי ערלה הצד השוה שבהן שאסורין באכילה ואסורין בהנאה אף אני אביא בשר בחלב דהואיל ואסור באכילה מגז"ש יהא אסור אף בהנאה: הכי אמרינן משמיה דר"ל. האי נבלה תוכיח אינה תשובה דכל הבאה במה הצד מגופיה פרכינן אם יש להשיב בשניהם מה להצד השוה שבשניהם שכן כך וכך יש בהם תאמר בזה שלא הושוה להן במדה זו (היא) פרכינן אבל מעלמא כגון פלוני יוכיח לא פרכינן: שכן גדולי קרקע. אע"ג דאין חומר להיות נאסרין בכך אפ"ה אמרינן: כל מה הצד פרכינן כל דהו. כל דבר הלמד בהצד השוה ויש להשיב שום דבר שהמלמדין שוין בו והלמד אינו שוה להן בו אפילו שאינו לא קל ולא חמור פרכינן ליה: לא אם אמרת כו'. אי הוה הדר דינא ואתי במה הצד פרכינן כל דהו אבל השתא דאתי מכלאים ואתה בא להשיב לא אם אמרת בכלאים שכן גדולי קרקע אין זו תשובה דקולא וחומרא פרכינן אם אנו צריכין ללמוד קולא יש לך להשיב לא אם אמרת בזה שכן יש בו צד קל אחר ואם אנו לומדים חומר צריך אתה להשיב לא אם אמרת בזה שכן יש בו צד חמור כגון הני דאמרינן לעיל מה לערלה שכן לא היתה לה שעת הכושר וכגון חמץ בפסח שהשבנו לא אם אמרת בחמץ בפסח שכן כרת אבל כל דהו כי האי שכן גדולי קרקע לאו פירכא היא: וליפרוך לכולהו כו'. דכיון דלאו חדא מחדא היא אלא חד מתלת כמה הצד דמי הלכך ליפרוך בכולהו ואע"ג דלאו קולא וחומרא היא דקא ס"ד דכי אמרינן בלא אם אמרת דלא פרכינן ביה כל דהו ה"מ היכא דאתיא חדא מחדא כגון בריש מלתא דבעי לאתויי מערלה למודיה אבל חדא מתרתי או מתלת כמה הצד דמיא ואף על גב דלא אמרינן וחזר הדין פרכינן לכולהו פירכא כל דהו: חדא

מסורת הש"ס

א) [קדושין נז: לקמן קח.], ב) [סנהדרין פו. לקמן קח. כריתות ד.], ג) קדושין נז:, ד) פסחים כד:, ה) רש"ל מ"ז, ו) [דברים יב], ז) [פסחים דף כח.].

◆

תורה אור השלם

1. לא תֹאכְלוּ כָל נְבֵלָה לַגֵּר אֲשֶׁר בִּשְׁעָרֶיךָ תִּתְּנֶנָּה וַאֲכָלָהּ אוֹ מָכֹר לְנָכְרִי כִּי עַם קָדוֹשׁ אַתָּה לַיְיָ אֱלֹהֶיךָ לֹא תְבַשֵּׁל גְּדִי בַּחֲלֵב אִמּוֹ: דברים יד כא

2. לֹא תִהְיֶה קְדֵשָׁה מִבְּנוֹת יִשְׂרָאֵל וְלֹא יִהְיֶה קָדֵשׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל: דברים כג יח

3. רֵאשִׁית בִּכּוּרֵי אַדְמָתְךָ תָּבִיא בֵּית יְיָ אֱלֹהֶיךָ לֹא תְבַשֵּׁל גְּדִי בַּחֲלֵב אִמּוֹ: שמות כג יט

4. וְאַנְשֵׁי קֹדֶשׁ תִּהְיוּן לִי וּבָשָׂר בַּשָּׂדֶה טְרֵפָה לֹא תֹאכֵלוּ לַכֶּלֶב תַּשְׁלִכוּן אֹתוֹ: שמות כב ל

◆

גליון הש"ס

גמ' ומה ערלה שלא וכו'. עיין בב"ת דף נג ע"א תוס' ד"ה ושלה: רש"י ד"ה משום דאיכא למימר וכו' דמה לחורש. עי' נדה נה ע"ב תוס' ד"ה כי: תוס' ד"ה כלאי וכו' ואין להקשות מה לערלה. עי' סוטה דף לה ע"א תוס' ד"ה לפי:

◆

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוס' ד"ה כלאי וכו' דהיא גופה נילף. נ"ב עשו"ת מהריב"ל חלק ג' סי' י"ג:

◆

מוסף רש"י

כעורה זו ששנה רבי. כתמיה, וכי אינה מקובלת עליך שאתה אחר ללמדה ממקום אחר (קדושין פ:). צא ולמד מי"ג מדות. זו היא אחת מהן שיהא הדבר מעניינו למד (סנהדרין פו.). דבר הלמד מעניינו. מקרא שכתוב סתם ואין אנו יודעין במה מדבר, הוי לומדו מעניינו (לקמן קמ.) אם אי אתה יודע במה הכתוב מדבר לא ולמד מפרשה שכתוב בה ולפי הפרשה הוא נכתב אזהרה (סנהדרין פו.). מנין לבשר בחלב שאסור. באכילה (פסחים כד.). ערלה שלא נעבדה בה עבירה. בנטיעתה (שם). בשר בחלב שנעבדה בו עבירה. כשבישלו ועבר עליו על לאו לא תבשל (שם). מה לערלה שכן לא היתה לה שעת הכושר. שמפרי זה חנט באיסור ונגמר באיסור, תאמר בבשר בחלב שיש לו שעת הכושר קודם שניתן בחלב (שם).

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones